

МЕТА: Сформувати в учнів навички та вміння свідомого вибору професії

Хід бесіди

Кожна людина хоча б раз в житті обирає собі професію. Щоб прийняти правильне рішення, необхідно враховувати ряд факторів - власні побажання, психологічні особливості та можливості не слід забувати й про потреби ринку праці. Існує формула вибору професії, яка в загальному вигляді показує як прийняти оптимальне рішення.

Хочу: бажання, цікавість, прагнення

Можу: здібності, таланти, стан здоров'я

Треба: стан ринку праці, соціально-економічні проблеми в регіоні

Зона оптимального вибору

Щоб дійти до зваженого рішення цієї формули слід зробити декілька кроків.

Сім кроків до зваженого рішення

1. Скласти список підходящих професій
2. Складіть список професій, які Вам подобаються, цікаві, за якими Ви хотіли б працювати, які Вам підходять.
3. Скласти перелік вимог до професії, що обирається
4. Складіть перелік своїх вимог:

професія, що обирається, й майбутній рід занять;

професія, що обирається, й життєві цінності;

професія, що обирається, й життєві цілі;

професія, що обирається, й сьогоденні гарячі проблеми;

професія, що обирається, й реальне працевлаштування за фахом;

бажаний рівень професійної підготовки;

професія, що обирається, й мої схильності й здібності;

бажані зміст, характер й умови роботи.

5. Визначити значимість кожної вимоги

6. Визначте, наскільки всі перераховані вимоги значимі. Може бути, є менш важливі вимоги, які, за великому рахунком, можна й не враховувати.

7. Оцінити свою відповідність вимогам кожної з підходящих професій

Крім тих вимог, які є у Вас до професії, існують і вимоги самої професії. Проаналізуйте, чи розвинені у Вас професійні якості, чи відповідають ваші інтелектуальні здібності, психологічні особливості, стан здоров'я вимогам професії.

Підрахувати й проаналізувати результати

Проаналізуйте, яка професія із усього списку більше інших підходить Вам по всіх пунктах.

Перевірити результати

Щоб переконатися в правильності Ваших міркувань, обговоріть своє рішення із друзями, батьками, вчителями, психологом, профконсультантом.

Визначити основні практичні кроки до успіху

Отже, Ви прийняли рішення, тепер важливо визначити: у якому навчальному закладі Ви зможете одержати професійну освіту, як розвивати в собі професійно важливі якості, як можна отримати практичний досвід роботи з даної спеціальності, як підвищити свою конкурентноздатність на ринку праці.

Помилки при виборі професії

Ставлення до вибору професії як до незмінної

У будь-якій сфері діяльності відбувається зміна занять, посад у міру росту кваліфікації людини. При цьому найбільших успіхів досягає той, хто добре пройшов початкові шаблі.

Проаналізуйте ситуацію на ринку праці. Зверніть увагу на те, що з кожним роком з'являються все нові професії. Будьте готові до того, що прийдеться регулярно підвищувати кваліфікацію, освоювати суміжні спеціальності. Не бійтеся того, що вибір професії зараз, в 11 класі, фатальним образом визначить всю Вашу долю. Зміна вибору, освоєння нової спеціальності зробить Вас цінним фахівцем, необхідним у міждисциплінарних областях діяльності. Перша професія, навіть якщо Ви потім передумаєте й знайдете щось більш привабливе, знадобиться в

несподіваних ситуаціях. Наприклад, перша освіта мистецтвознавця допоможе юристові по своєю другою освітою розібратися в складних питаннях спадкування антикварних цінностей...

Існуючі думки про престижність професії

Відносно професії забобони проявляються в тім, що деякі важливі для суспільства професії, заняття вважаються ницими, непристойними (наприклад: сміттяр).

Економіст або психолог нітрохи не більш корисний для суспільства, ніж хімік або слюсар. Престижність професії повинна враховуватися - але після врахування Ваших інтересів і здібностей. Інакше будете володарем (якщо будете) "модної", але не тієї спеціальності, що приносить задоволення. Або, чого доброго, виявитеся непридатними для виконання основних робочих функцій...

Вибір професії під впливом товаришів (за компанію, щоб не відстати)

Професію ми вибираємо за своїм "смаком" й "розміром" так само, як одяг і взуття.

Почуття групи, орієнтація на однолітків - дуже позитивні особливості юнаків твого віку. Вони потрібні для освоєння норм поведінки в суспільстві, формування образу "Я" і самооцінки. Тому оглядайся на інших, порівнюючи (себе із друзями), а не сліпо повторюючи. Намагайся побачити, чим ти відрізняєшся від товаришів - і в чому ви подібні. Це допоможе зрозуміти, що якщо Вася йде на пожежника (а він - ризикова людина), тобі ця професія може не сподобатися (ти адже дуже обережний і розважливий).

Перенесення ставлення до людини-представника тієї або іншої професії на саму професію

При виборі професії треба враховувати насамперед особливості даного виду діяльності, а не вибирати професію тільки тому, що тобі подобається або не подобається людина, що займається даним видом діяльності.

Особливо небезпечне зачарування викладачем (якщо тебе захоплює щиросердність фізика - це не означає, що тобі подобається фізика сама по собі, поза "комплектом"). Крім того, часто юнаки роблять помилку, намагаючись одержати професію кумира - спортсмена, політика, журналіста, артиста. Спортсмени - вони не всі такі.

Захоплення тільки зовнішньою або якою-небудь частковою стороною професії

За легкістю, з якою актор створює на сцені образ, стоїть напружена, буденна праця.

А журналісти не завжди виступають у телепередачах - частіше вони перелопачують масу інформації, архівів, розмовляють із десятками людей - перш, ніж підготують 10-хвилинне повідомлення, що, до того ж, озвучить інший (диктор на телебаченні).

Ототожнення шкільного навчального предмета із професією або погане розрізнення цих понять

Є такий предмет, як іноземна мова, а професій, де потрібна здібність до мови, багато - перекладач, екскурсовод, телефоніст міжнародного зв'язку тощо. Тому при виборі професії треба враховувати, які реальні заняття й професії за цим предметом стоять.

Для цього найкраще не просто вивчити професіограми або словники професій. Варто проаналізувати газети з вакансіями на біржі праці (там звичайно вказується, яка освіта потрібна для конкретної вакансії). Наприклад, людина з лінгвістичною освітою ("українська мова й література", "іноземна мова" у школі) може працювати й викладачем, і перекладачем, і редактором, і секретарем-референтом. До того ж май на увазі, що професій існує більше, ніж шкільних предметів. Можна стати юристом, маркетологом, апаратником. Професії звичайно можуть бути асоційовані з декількома шкільними предметами (звичайно відповідають вступним іспитам у ВНЗ при вступі на цю спеціальність). Скажімо, майбутньому економістові в школі може подобатися одночасно й математика, і географія.

Застарілі уявлення про характер праці в сфері матеріального виробництва

В усі професії, і насамперед у робітники, впроваджується складна й цікава техніка, підвищується культура праці.

(А комп'ютер впроваджується абсолютно всі сфери діяльності - аж до тваринництва).

Невміння/ небажання розбиратися у своїх особистісних якостях (схильностях, здібностях)

Розібратися в собі тобі допоможуть профконсультанти, батьки, учителі, товариші.

Корисними також можуть виявитися психологічні тести, а також статті й публікації на тему популярної психології. Однак май на увазі, що серед них багато непрофесійних, так що стався критично як до результатів тестів, так і до того, що пишуть у психологічних книжках. Завдання популярних тестів - активізація діяльності по самопізнанню (самопостереженню, самоаналізу), а не видача тобі готової відповіді на питання про те, ким бути або наклеювання ярлика про те, який ти.

Незнання/ недооцінка своїх фізичних особливостей, недоліків, істотних при виборі професії

Існують професії, які можуть бути тобі протипоказані, тому що вони можуть погіршити твій стан здоров'я.

Таких професій небагато й до них належать, в основному, ті, у яких потрібна тривале напруження тих або інших фізіологічних систем. Комп'ютерники сильно напружують очі, а льотчики - серце...

Незнання основних дій, операцій та їхнього порядку при розв'язку, обмірковуванні завдання при виборі професії

Коли ти вирішуєш завдання по математиці, то виконуєш певні дії в певній послідовності. Було б розумно підійти також і до вибору професії.

Не сприймай жодні інструкції буквально, краще навіть, якщо ти творчо підійдеш до справи й розробиш для себе свій власний план - список необхідних для вибору професії дій. Сюди можуть бути включені: аналіз пропозицій на ринку освіти, аналіз попиту на ринку праці, об'єктивна оцінка своїх здібностей, схильностей, знань (за допомогою тестів або ще якось) тощо.

Що впливає на вибір професії

Які фактори обумовлюють вибір людиною тієї або іншої професії? На практиці виявляється, що схильності враховуються в останню чергу, а от думка батьків впливає в першу чергу. Існує 8 факторів вибору професії (за Е.А. Климовим):

Позиція старших членів родини

Є старші, які несуть пряму відповідальність за те, як складається твоє життя. Ця турбота поширюється й на питання про твою майбутню професію.

Позиція товаришів, друзів

Дружні зв'язки у твоєму віці вже дуже міцні й можуть сильно впливати на вибір професії. Можна дати лише загальну пораду: правильним буде рішення, що відповідає твоїм інтересам і збігається з інтересами суспільства, у якому ти живеш.

Позиція вчителів, шкільних педагогів

Спостерігаючи за поведінкою, навчальною і позанавчальною активністю учнів, досвідчений педагог знає багато такого про тебе, що приховано від непрофесійних очей і навіть від тебе.

Особисті професійні плани

Під планом у цьому випадку маються на увазі твої уявлення про етапи освоєння професії.

Здібності

Про своєрідність своїх здібностей треба судити не тільки по успіхах у навчанні, але й по досягненнях у найрізноманітніших видах діяльності.

Рівень вимог на суспільне визнання

Плануючи свій трудовий шлях, дуже важливо подбати про реалістичність своїх вимог.

Інформованість

Важливо подбати про те, щоб відомості, що здобуваються тобою, про ту або іншу професію не виявилися перекораними, неповними, однобічними.

Схильності

Схильності проявляються в улюблених заняттях, на яких витрачається більша частина вільного часу. Це - інтереси, підкріплені певними здібностями.